

Sygn. akt II CSK 698/17

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 12 września 2018 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Karol Weitz (przewodniczący, sprawozdawca)

SSN Monika Koba

SSN Roman Trzaskowski

Protokolant Anna Banasiuk

w sprawie z powództwa P. P.

przeciwko D. Spółce z ograniczoną odpowiedzialnością z siedzibą w B.

o ustalenie nieistnienia uchwał, ewentualnie o stwierdzenie nieważności uchwał,

ewentualnie o uchylenie uchwał,

po rozpoznaniu na rozprawie

w Izbie Cywilnej w dniu 12 września 2018 r.,

skargi kasacyjnej powoda

od wyroku Sądu Apelacyjnego w (...)

z dnia 11 maja 2017 r., sygn. akt I ACa (...),

**uchyla zaskarżony wyrok i sprawę przekazuje Sądowi
Apelacyjnemu w (...) do ponownego rozpoznania i
rozstrzygnięcia o kosztach postępowania kasacyjnego.**

UZASADNIENIE

Powód P. P. w pozwie wniesionym w dniu 30 kwietnia 2012 r. żądał ustalenia nieistnienia, ewentualnie stwierdzenia nieważności bądź uchylenia uchwał nr 5, 9, 10, 11, 12, 13, 14, 15, 16 i 17, podjętych przez nadzwyczajne zgromadzenie wspólników pozwanej spółki D. Spółki z ograniczoną odpowiedzialnością z siedzibą w B. (dalej także jako: „D.”) w dniu 28 marca 2012 r. Pismem z dnia 29 października 2012 r. cofnął powództwo w zakresie uchwał nr 11 i 17.

Wyrokiem z dnia 9 czerwca 2016 r. Sąd Okręgowy w Ł. oddalił powództwo.

Sąd ustalił, że postanowieniem z dnia 14 kwietnia 2011 r. Sąd Rejonowy w Ł. na wniosek wspólników pozwanej D. L., P. B., M. G., B. G., E. O., A. W., S. W. i I. W. – upoważnił ich do zwołania nadzwyczajnego zgromadzenia wspólników pozwanej w terminie 30 dni od dnia uprawomocnienia się tego postanowienia oraz określił porządek obrad tego zgromadzenia.

Od postanowienia z dnia 14 kwietnia 2011 r. apelację wniosła D. oraz M. S., D. D. i K. W., powołujący się na to, że działają w imieniu D.. Postanowieniem z dnia 20 czerwca 2011 r. Sąd Rejonowy w Ł. odrzucił apelację D. z powodu nieuzupełnienia jej braków w terminie. Zażalenie wniesione na postanowienie z dnia 20 czerwca 2011 r. wniesione przez D. D. i J. S. odrzucił postanowieniem z dnia 28 lutego 2012 r. Sąd Okręgowy w Ł., uznając, że skarżący – niebędąc członkami zarządu D. – nie byli uprawnieni do wniesienia zażalenia w imieniu D., a jako osoby fizyczne byli osobami nieuprawnionymi do wniesienia zażalenia we własnym imieniu. Wcześniej, postanowieniem z dnia 25 listopada 2011 r. Sąd Okręgowy w Ł. odrzucił apelację od postanowienia z dnia 14 kwietnia 2011 r. wniesioną przez D. S., D. D. i K. W., przyjmując, że skarżący nie są członkami zarządu D., wobec czego ich apelację należało potraktować jako wniesioną we własnym imieniu, ale w takim charakterze nie mieli oni legitymacji do jej wniesienia.

Postanowieniem z dnia 15 grudnia 2011 r. Sąd Okręgowy w Ł. oddalił wniosek D. S. o stwierdzenie prawomocności postanowienia z dnia 14 kwietnia 2011 r. wskazując, że odrzucenie postanowieniem z dnia 25 listopada 2011 r. apelacji D. S., D. D. i K. W. na postanowienie z dnia 14 kwietnia 2011 r. nie

oznacza możliwość stwierdzenia na dzień 25 listopada 2011 r. prawomocności postanowienia z dnia 14 kwietnia 2011 r., skoro nierozpoznane pozostawało jeszcze zażalenie D. D. i J. S. na postanowienie z dnia 20 czerwca 2011 r.

W dniu 30 listopada 2011 r. wspólnicy, których w postanowieniu z dnia 14 kwietnia 2011 r. upoważniono do zwołania zgromadzenia wspólników D., zwołali nadzwyczajne zgromadzenie na dzień 16 grudnia 2011 r. W dniu 16 grudnia 2011 r. odbyło się przedmiotowe zgromadzenie. Na zgromadzeniu tym podjęto uchwały: 1) nr 16 o potwierdzeniu czynności dokonanych dotychczas w imieniu spółki przez zarząd w osobach D. Ł., Z. M. i T. S., 2) nr 21 o odwołaniu D. S. ze składu zarządu spółki, 3) nr 22 o odwołaniu J. S. ze składu zarządu spółki, 4) nr 25, 26, 27, 28 i 29 o powołaniu do składu rady nadzorczej na następną kadencję J. Z., C. Ł., P. B., B. G. i A. W. oraz 5) nr 17, 18 i 19 o odwołaniu z zarządu D. Ł., Z. M. i T. S.. Powód – będący wspólnikiem D. – głosował przeciwko tym uchwałom i wniósł o zaprotokołowanie sprzeciwu.

Postanowieniem z dnia 9 marca 2012 r. Sąd Okręgowy w Ł. stwierdził, że postanowienie z dnia 14 kwietnia 2011 r. uprawomocniło się w dniu 6 maja 2011 r.

W dniu 12 marca 2012 r. wspólnicy, których w postanowieniu z dnia 14 kwietnia 2011 r. upoważniono do zwołania zgromadzenia wspólników D., zwołali nadzwyczajne zgromadzenie na dzień 28 marca 2012 r. W dniu 28 marca 2012 r. odbyło się przedmiotowe zgromadzenie. Na zgromadzeniu tym podjęto uchwały: 1) nr 5 o potwierdzeniu czynności dokonanych dotychczas w imieniu spółki przez zarząd w osobach D. Ł., Z. M. i T. S., 2) nr 9 o odwołaniu D. S. ze składu zarządu spółki, 3) nr 10 o odwołaniu J. S. ze składu zarządu spółki, 4) nr 12, 13, 14, 15 i 16 o powołaniu do składu rady nadzorczej na następną kadencję J. Z., C. Ł., P. B., B. G. i A. W. Powód znów głosował przeciwko uchwałom i wniósł o zaprotokołowanie sprzeciwu.

Postanowieniem z dnia 14 czerwca 2012 r. Sąd Rejonowy w Ł. odmówił dokonania wpisu w Krajowym Rejestrze Sądowym zmian wynikających z uchwał podjętych na zgromadzeniu wspólników pozwanej w dniu 28 marca 2012 r., wskazując, że zostały one podjęte na zgromadzeniu, które zwołano po upływie terminu określonego w postanowieniu z dnia 14 kwietnia 2011 r.

Na nadzwyczajnym walnym zgromadzeniu wspólników D. w dniu 10 czerwca 2014 r. podjęto uchwały nr 10, 11, 12, 13 i 14 powołaniu do składu rady nadzorczej J. Z., C. Ł., P. B., B. G. i A. W. Rada Nadzorcza na posiedzeniu w dniu 10 czerwca 2014 r. powołała do zarządu D. D. Ł., Z. M. i T. S.. Wpisem z dnia 28 lipca 2014 r. Sąd Rejonowy w Ł. wykreślił z Krajowego Rejestru Sądowego członków zarządu w osobach U. K., J. W. i K. K. oraz wpisał w ich miejsce D. Ł., Z. M. i T. S.

Postanowienie § 20 pkt 2 aktu założycielskiego D. stanowi, że kadencja rady nadzorczej trwa dwa lata od momentu wyboru do chwili wyboru nowej rady nadzorczej przez zwyczajne zgromadzenie wspólników, a postanowienie § 20 pkt 4 tego aktu, że każdy z członków rady nadzorczej może zrezygnować z pełnionej funkcji lub być odwołany przed upływem kadencji większością 2/3 głosów przez zgromadzenie wspólników.

Sąd przyjął, że żądanie ustalenia nieistnienia uchwał objętych powództwem jest niezasadne. Powołana przez powoda wadliwość, mająca polegać na zwołaniu przez wspólników zgromadzenia po upływie terminu określonego w postanowieniu z dnia 14 kwietnia 2011 r., mogłaby powodować najwyżej nieważność uchwał, które na nim podjęto. Powód, będąc wspólnikiem D., mógł żądać stwierdzenia ich nieważności. W świetle art. 252 § 1 zdanie drugie k.s.h. oznacza to wyłączenie możliwości żądania przez niego ustalenia ich nieistnienia na podstawie art. 189 k.p.c. Ponadto, możliwość skorzystania z żądania stwierdzenia nieważności uchwał skutkuje tym, że powód nie miał interesu prawnego w żądaniu ustalenia, że uchwały te nie istnieją.

Odnosząc się do kwestii prawidłowości zwołania zgromadzenia wspólników w na dzień 28 marca 2012 r. Sąd przyjął, że postanowienie z dnia 14 kwietnia 2011 r. uprawomocniło się dopiero w dniu 28 lutego 2012 r., gdyż wtedy odrzucone zostało zażalenie na postanowienie z dnia 20 czerwca 2011 r., którym odrzucono apelację D. na postanowienie z dnia 14 kwietnia 2011 r. Dochowany został 30-dniowy termin na zwołanie zgromadzenia określony w postanowieniu z dnia 14 kwietnia 2011 r. Prawidłowości zwołania zgromadzenia na dzień 28 marca 2012 r. nie podważa to, że wcześniej zwołane zostało zgromadzenie na dzień 16 grudnia 2011 r. Zgromadzenie w dniu 16 grudnia 2011 r. zwołano przed uprawomocnieniem

się postanowienia z dnia 14 kwietnia 2011 r., tj. przed rozpoczęciem biegu terminu, który został wskazany w tym postanowieniu. W rezultacie Sąd uznał, że bezzasadne jest żądanie stwierdzenia nieważności uchwał podjętych na zgromadzeniu w dniu 28 marca 2012 r.

W ocenie Sądu brak również podstaw do uchylenia uchwał objętych pozwem w świetle art. 249 § 1 k.s.h. W sprawie brak dowodów, które pozwalałyby ustalić, czy w D. w dniu 28 marca 2012 r. funkcjonowała ważnie wybrana rada nadzorcza. Istniejące w tej materii wpisy w Krajowym Rejestrze Sądowym nie były miarodajne, skoro, jak się okazało, D. nie miała właściwe ukonstytuowanych organów i postanowieniem z dnia 26 czerwca 2013 r. Sąd Rejonowy w Ł. musiał ustanowić dla niej kuratora (art. 42 k.c.). Ponadto, w ocenie Sądu, skoro odwołanie i powołanie członków rady nadzorczej mogło nastąpić na zwyczajnym zgromadzeniu wspólników, to nie ma przeszkód do tego, aby nastąpiło to również na nadzwyczajnym zgromadzeniu wspólników.

Apelację od wyroku z dnia 9 czerwca 2016 r. wniósł powód. Sąd Apelacyjny w (...) oddalił tę apelację wyrokiem z dnia 11 maja 2017 r.

Sąd Apelacyjny podzielił ustalenia faktyczne poczynione przez Sąd Okręgowy. Nie podzielił zarzutów naruszenia art. 233 § 1 i art. 328 § 2 k.p.c. Podzielił pogląd Sądu Okręgowego, że powód nie miał interesu prawnego w żądaniu ustalenia, że uchwały podjęte na zgromadzeniu wspólników w dniu 28 marca 2012 r. nie istnieją, skoro mógł i żądał stwierdzenia ich nieważności.

Sąd Apelacyjny zgodził się także ze stanowiskiem, że postanowienie z dnia 14 kwietnia 2011 r. uprawomocniło się w dniu 28 lutego 2012 r., gdyż wydane w tym dniu postanowienie kończyło ostatnie z postępowań służących rozpoznaniu apelacji wywiedzionych od postanowienia z dnia 14 kwietnia 2011 r. Od dnia 28 lutego 2012 r. biegł termin określony w postanowieniu z dnia 14 kwietnia 2011 r., w którym wspólnicy mogli skorzystać z upoważnienia sądu do zwołania zgromadzenia wspólników D. Zwołali zgromadzenie na dzień 28 marca 2012 r., dochowując terminu. Dodatkowo Sąd wskazał, że zwołanie zgromadzenia wspólników po terminie określonym przez sąd nie powoduje automatycznie nieważności podjętych na nim uchwał, gdyż wszelkie nieprawidłowości w zwołaniu zgromadzenia,

podobnie jak inne uchybienia przy podejmowaniu uchwał, mające charakter formalny (proceduralny), mogą stanowić skuteczną podstawę żądania stwierdzenia nieważności uchwały tylko wtedy, gdy wpłynęły na jej treść. Powód zaniechał wykazania, że nieprawidłowości w zwołaniu zgromadzenia na dzień 28 marca 2012 r. determinowały treść którejs z uchwał objętych żądaniem pozwu.

Jako okoliczność bez znaczenia Sąd Apelacyjny potraktował to, że na dzień 16 grudnia 2011 r. zwołano pierwsze zgromadzenie na podstawie postanowienia z dnia 14 kwietnia 2011 r. W ocenie Sądu nastąpiło to przed uprawomocnieniem się postanowienia z dnia 14 kwietnia 2011 r., a tym samym przed rozpoczęciem biegu określonego w nim terminu na zwołanie zgromadzenia. Zwołanie zgromadzenia na dzień 16 grudnia 2011 r. nastąpiło bez upoważnienia i nie mogło tego upoważnienia skonsumentować.

Rozważając kwestię podstaw do uchylenia objętych żądaniem pozwu uchwał Sąd Apelacyjny wskazał, że przepis art. 249 § 1 k.s.h. rozróżnia między przesłanką sprzeczności uchwały z umową spółki lub z dobrymi obyczajami a przesłankami godzenia uchwały w interesy spółki lub jej celu w postaci pokrzywdzenia współnika. Ewentualna sprzeczność zaskarżonych przez powoda uchwał z umową D. (zagadnienie wymaganej większości głosów i podjęcie uchwał na nadzwyczajnym, a nie zwyczajnym zgromadzeniu współników) nie przesądza o zaistnieniu podstaw do ich uchylenia. Powód nie wyjaśnił, na czym miałyby polegać sprzeczność uchwał z interesami spółki. Jeśli dopatrywać się tej sprzeczności w ryzyku wystąpienia w spółce dwuwładzy prowadzącej do wewnętrznego konfliktu, to – w ocenie Sądu – taka okoliczność przestała być aktualna. W dniu 10 czerwca 2014 r. powołano radę nadzorczą D., która wybrała następnie zarząd. Odpowiednie wpisy dokonane zostały w Krajowym Rejestrze Sądowym. Skład rady nadzorczej został ustalony, a wszelkie zaistniałe w tym zakresie nieprawidłowości zostały ostatecznie usunięte. Ponadto, w dniu 14 czerwca 2012 r. odmówiono dokonania wpisów w Krajowym Rejestrze Sądowym zmian wynikających z uchwał podjętych na zgromadzeniu w dniu 28 marca 2012 r. Powoduje to, że brak podstaw do stwierdzenia, że uchwały zaskarżone przez powoda naruszają interesy D. lub powoda jako współnika. Nie ma podstaw do oceny uchwał z punktu widzenia ich

sprzeczności z dobrymi obyczajami, gdyż przesłanka ta w okolicznościach sprawy nie została sprecyzowana.

Skargę kasacyjną od wyroku z dnia 11 maja 2017 r. wniósł powód. Zarzucił naruszenie art. 250 w związku z art. 252, z art. 237 k.s.h. i z art. 363 k.p.c., art. 250 w związku z art. 252, z art. 237 k.s.h. i z art. 365 k.p.c., art. 249 w związku z art. 218 k.s.h. i z § 20 pkt 2 - 4 umowy D. oraz art. 189 i art. 386 § 4 k.p.c. Wniósł o uchylenie zaskarżonego wyroku oraz wyroku Sądu Okręgowego w Ł. z dnia 9 czerwca 2016 r. i przekazanie sprawy temu Sądowi do ponownego rozpoznania, bądź o uchylenie zaskarżonego wyroku i przekazanie sprawy Sądowi Apelacyjnemu w (...) do ponownego rozpoznania, bądź o uchylenie zaskarżonego wyroku i orzeczenie co do istoty sprawy przez stwierdzenie nieważności objętych pozewem uchwał, ewentualnie o uchylenie tych uchwał bądź ustalenie ich nieistnienia.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Zarzucając naruszenie art. 386 § 4 k.p.c. powód podniósł, że Sąd drugiej instancji – w jego ocenie błędnie – nie rozważył, czy nie doszło do nierozpoznania istoty sprawy przez Sąd pierwszej instancji. Zdaniem powoda Sąd pierwszej instancji nie rozpoznał istoty sprawy, gdyż miał nie dostrzec problemu możliwości żądania przez wspólników ustalenia nieistnienia uchwał zgromadzenia wspólników i problemu uprawomocnienia się orzeczenia (*in casu* postanowienia z dnia 14 kwietnia 2011 r.) w razie jego zaskarżenia po upływie terminu i złożenia dalszego środka zaskarżenia, który w chwili jego sporządzania był niedopuszczalny. Miało to spowodować, że Sąd pierwszej instancji nie uwzględnił podstawowych i bezspornych okoliczności, które mają kluczowe znaczenie, a tym samym, że Sąd ten nie zbadał podstawy materialnej pozwu i całokształtu okoliczności sprawy i w efekcie nie odniósł się do tego, co było w rzeczywistości przedmiotem sprawy. Z tego względu, zdaniem powoda, Sąd drugiej instancji powinien był uznać, że Sąd pierwszej instancji nie rozpoznał istoty sprawy i na podstawie art. 386 § 4 k.p.c. uchylić wyrok wydany w pierwszej instancji i przekazać sprawę do ponownego rozpoznania.

Nierozpoznanie istoty sprawy polega na tym, że sąd nie zbadał materialnej podstawy żądania albo merytorycznych zarzutów strony, błędnie przyjmując, że istnieje przesłanka materialnoprawna unicestwiająca roszczenie albo przesłanka wykluczająca jego skuteczne dochodzenie (por. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 9 stycznia 1936 r., C 1839/36, Zb. Orz. 1936, poz. 315, postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 5 marca 2015 r., V CZ 126/14, niepubl.). Przykładem jest oddalenie powództwa z powodu błędnego uznania, że dochodzone roszczenie jest przedawnione (por. postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 9 listopada 2012 r., IV CZ 156/12, niepubl.), przy założeniu jednak, że sąd, przyjmując przedawnienie dochodzonego roszczenia, nie zbadał uprzednio jego istnienia.

Sytuacja taka nie wystąpiła w postępowaniu przed Sądem pierwszej instancji w niniejszej sprawie. Wbrew twierdzeniom powoda Sąd pierwszej instancji rozważał problem dopuszczalności żądania przez współników ustalenia nieistnienia uchwał zgromadzenia współników i problem wpływu na ustalenie chwili uprawomocnienia się postanowienia z dnia 14 kwietnia 2011 r. faktu, że zostało ono zaskarżone środkami odwoławczymi, które zostały następnie odrzucone. Okoliczność, że stanowisko Sądu pierwszej instancji przy ocenie tych problemów było odmienne od tego, za którym opowiada się powód, nie oznacza natomiast, że miało dojść do nierozpoznania – w tym zakresie – istoty sprawy (por. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 25 maja 2018 r., I CSK 478/17, nie publ.). Zarzut naruszenia przez Sąd drugiej instancji art. 386 § 4 k.p.c. jest wobec tego bezzasadny.

Powód zarzucił, że Sądy obu instancji naruszyły art. 250 w związku z art. 252 i z art. 237 k.s.h. oraz z art. 365 k.p.c., gdyż nie uwzględniły ustaleń wynikających z prawomocnych postanowień z dnia 14 czerwca 2012 r. (odmowa wpisu w Krajowym Rejestrze Sądowym zmian wynikających z uchwał podjętych na zgromadzeniu w dniu 28 marca 2012 r. z powodu zwołania go po terminie wyznaczonym w postanowieniu z dnia 14 kwietnia 2011 r.) i z dnia 9 marca 2012 r. (stwierdzenie, że postanowienie z dnia 14 kwietnia 2011 r. uprawomocniło się w dniu 6 maja 2011 r.).

Moc wiążąca prawomocnego postanowienia o odmowie wpisu do Krajowego Rejestru Sądowego (art. 365 § 1 w związku z art. 13 § 2 k.p.c.) obejmuje jedynie

odmowę wpisu, nie rozciąga się natomiast na ustalenia co do wadliwości uchwały zgromadzenia, w tym co do jej sprzeczności z ustawą, będącej przyczyną tej odmowy. Sąd procesowy rozpatrujący żądanie stwierdzenia nieważności uchwały zgromadzenia (art. 252 k.s.h.) samodzielnie ocenia, czy uchwała jest spreczna z ustawą, niebędąc w tym zakresie związany oceną przyjętą przez sąd rejestrowy.

Stwierdzenie prawomocności orzeczenia (art. 364 k.p.c.) ma tylko charakter deklaracyjny i nie wpływa na rzeczywistą datę uprawomocnienia się orzeczenia (por. wyroki Sądu Najwyższego z dnia 5 lipca 2002 r., III CKN 657/00, OSP 2004, nr 2, poz. 18, i z dnia 4 marca 2008 r., IV CSK 465/07, nie publ.). Konsekwencją takiego założenia jest to, że postanowienie o stwierdzeniu prawomocności orzeczenia nie wiąże innych sądów co do stwierdzonej nim prawomocności tego orzeczenia i w razie wątpliwości sądy te są uprawnione do samodzielnej oceny tego zagadnienia.

Oznacza to, że nie doszło do naruszenia art. 365 § 1 k.p.c. Powołanie z kolei – w ramach omawianego zarzutu – art. 237, art. 250 i art. 252 k.s.h. należy uznać za bezprzedmiotowe, ponieważ nie dotyczą one kwestii mocy wiążącej prawomocnych orzeczeń.

Naruszenie art. 250 w związku z art. 252 i z art. 237 k.s.h. oraz z art. 363 k.p.c. według powoda polegało na tym, że Sąd drugiej instancji błędnie przyjął, iż zgromadzenie wspólników zwołane w dniu 12 marca 2012 r. na dzień 28 marca 2012 r. zwołano w terminie trzydziestu dni od dnia uprawomocnienia się postanowienia z dnia 14 kwietnia 2011 r., tj. w terminie wyznaczonym przez sąd rejestrowy, podczas gdy zgromadzenie to zwołano po upływie tego terminu, a ponadto było to już drugie zgromadzenie zwołane na podstawie tego postanowienia, gdyż pierwsze zwołano w dniu 30 listopada 2011 r. na dzień 16 grudnia 2011 r.

Ocena tego zarzutu zdeterminowana jest w pierwszej kolejności ustaleniem, czy zgromadzenie wspólników D. zwołane w dniu 12 marca 2012 r. na dzień 28 marca 2012 r. zostało zwołane przed upływem terminu trzydziestu dni od dnia uprawomocnienia się postanowienia z dnia 14 kwietnia 2011 r.

W sytuacji, w której orzeczenie jest zaskarżalne, jego uprawomocnienie się w świetle art. 363 § 1 k.p.c. (w postępowaniu nieprocesowym – w związku z art. 13 § 2 k.p.c.) następuje w chwili bezskutecznego upływu terminu do wniesienia środka

zaskarżenia. Według dominującego w judykaturze stanowiska w taki sam sposób należy traktować sytuację, w której strona wniosła w terminie przysługujący jej środek zaskarżenia, ale został on następnie odrzucony przez sąd jako niedopuszczalny z innych względów (por. wyroki Sądu Najwyższego z dnia 10 marca 1993 r., I CRN 19/93, OSNC 1993, nr 11, poz. 205, i z dnia 8 sierpnia 1995 r., II CRN 83/95, OSNC 1995, nr 11, poz. 167, postanowienia Sądu Najwyższego z dnia 27 lutego 2008 r., III CZP 131/07, nie publ., i z dnia 7 kwietnia 2010 r., I BP 13/09, nie publ.). W tym ujęciu datą uprawomocnienia się orzeczenia jest pierwszy dzień po upływie terminu do wniesienia środka zaskarżenia.

W nowszym orzecznictwie pojawiło się stanowisko przyjmujące odstępstwo od założenia, że wniesienie przez stronę w terminie środka zaskarżenia, który następnie został odrzucony, nie wpływa na datę uprawomocnienia się tego orzeczenia. Dotyczy ono sytuacji, w którym strona (inny uprawniony podmiot) wniosła w terminie środek zaskarżenia dotknięty brakami formalnymi lub nieopłacony, który następnie został odrzucony z powodu nieusunięcia tych braków w wyznaczonym terminie. W takiej sytuacji orzeczenie – według wskazanego stanowiska – staje się prawomocne w chwili, w której prawomocne staje się orzeczenie odrzucające przysługujący stronie (względnie innemu podmiotowi) środek zaskarżenia (por. uzasadnienie uchwały Sądu Najwyższego z dnia 18 października 2013 r., III CZP 64/13, OSNC 2014 r., OSNC 2014, nr 7-8, poz. 70, i wyrok Sądu Najwyższego z dnia 17 grudnia 2015 r., V CSK 240/15, nie publ., zob. także wcześniejszy wyrok Sądu Najwyższego z dnia 12 stycznia 1996 r., II PRN 12/95, OSNAPIUS 1996, nr 13, poz. 183).

W okolicznościach sprawy nie jest konieczne przesądzanie, czy wskazane odstępstwo jest uzasadnione.

Przyjęcie, że w każdym wypadku wniesienia w terminie przez stronę środka zaskarżenia, który został następnie odrzucony, orzeczenie uprawomocniło się po upływie tego terminu, oznacza, iż – jak stwierdził to Sąd Okręgowy w Ł. w postanowieniu z dnia 9 marca 2012 r. – postanowienie z dnia 14 kwietnia 2011 r. uprawomocniło się w dniu 6 maja 2011 r. Był to pierwszy dzień po upływie terminu do wniesienia apelacji od tego postanowienia. Na uprawomocnienie się postanowienia z dnia 14 kwietnia 2011 r. w tym ujęciu nie ma wpływu fakt, że od

postanowienia tego wniesiono dwie apelacje, skoro zostały one potem odrzucone. Przy takim założeniu trzeba by uznać, że zwołanie zgromadzenia w dniu 12 marca 2012 r. na dzień 28 marca 2012 r. nastąpiło po upływie terminu wyznaczonego w postanowieniu z dnia 14 kwietnia 2011 r., tj. po upływie trzydziestu dni od dnia jego uprawomocnienia się.

Przyjęcie natomiast, że wniesienie przez stronę (inny uprawniony podmiot) w terminie środka zaskarżenia, który został potem odrzucony z powodu nieusunięcia jego braków formalnych lub fiskalnych w terminie, powoduje, że orzeczenie staje się prawomocne w chwili uprawomocnienia się orzeczenia odrzucającego z tego powodu ten środek zaskarżenia, oznacza, że – w okolicznościach sprawy – rozważyć należy znaczenie zaskarżenia postanowienia z dnia 14 kwietnia 2011 r. przez D. Bez znaczenia pozostaje zaskarżenie tego postanowienia przez D. S., D. D. i K. W., skoro ich apelacja została odrzucona postanowieniem z dnia 25 listopada 2011 r. jako wniesiona przez osoby, które nie miały legitymacji do jej wniesienia.

Apelację D. od postanowienia z dnia 14 kwietnia 2011 r. odrzucił Sąd Rejonowy w Ł. postanowieniem z dnia 20 czerwca 2011 r. z powodu nieusunięcia w terminie jej braków formalnych. Skoro zażalenie na postanowienie z dnia 20 czerwca 2011 r. wniesione przez D. D. i J. S. Sąd Okręgowy w Ł. odrzucił postanowieniem z dnia 28 lutego 2012 r. przyjmując, że było wniesione przez osoby, które nie miały legitymacji do jej wniesienia, to wniesienie tego zażalenia nie miało wpływu na chwilę, w której uprawomocniło się postanowienie z dnia 20 czerwca 2011 r. Postanowienie to stało się wobec tego prawomocne z chwilą upływu terminu do zaskarżenia go zażaleniem, a chwila jego uprawomocnienia się była – w rozpatrywanym ujęciu – miarodajna dla ustalenia chwili uprawomocnienia się postanowienia z dnia 14 kwietnia 2011 r. Sądy obu instancji nie ustaliły, kiedy upłynął termin do zaskarżenia postanowienia z dnia 20 czerwca 2011 r. Z uzasadnienia postanowienia z dnia 15 grudnia 2011 r. (karta 516 akt sprawy) wynika jednak, że zażalenie wniesione przez D. D. i J. S. na postanowienie z dnia 20 czerwca 2011 r. zostało przesłane Sądowi Okręgowemu w Ł. w dniu 25 listopada 2011 r. Pozwala to stwierdzić, że termin do wniesienia zażalenia na postanowienie z dnia 20 czerwca 2011 r. upłynął przed dniem 25 listopada 2011 r.,

a tym samym, że postanowienie z dnia 20 czerwca 2011 r. i – w konsekwencji – także postanowienie z dnia 14 kwietnia 2011 r. stały się prawomocne przed dniem 25 listopada 2011 r. Przy tym założeniu należałoby uznać, że zwołanie zgromadzenia w dniu 12 marca 2012 r. na dzień 28 marca 2012 r. nastąpiło – w rozpatrywanym ujęciu – także po upływie terminu wyznaczonego w postanowieniu z dnia 14 kwietnia 2011 r., tj. po upływie trzydziestu dni od dnia jego uprawomocnienia się.

Drugą kwestią jest to, jakie znaczenie w okolicznościach sprawy miało to, że w dniu 30 listopada 2011 r. na dzień 16 grudnia 2011 r. zwołane zostało zgromadzenie na podstawie postanowienia z dnia 14 kwietnia 2011 r. Sądy obu instancji uznały, że okoliczność ta nie ma znaczenia, gdyż – w ich ocenie – zgromadzenie na dzień 16 grudnia 2011 r. zostało zwołane przed uprawomocnieniem się postanowienia z dnia 14 kwietnia 2011 r., tj. bez upoważnienia, a więc jego zwołanie nie konsumowało tego upoważnienia.

Sąd Najwyższy podziela prezentowane w nauce stanowisko, że zwołanie zgromadzenia w wykonaniu upoważnienia udzielonego przez sąd rejestrowy (art. 237 k.s.h.) może nastąpić tylko raz. Należy przyjąć, że założenie to obowiązuje w każdym wypadku zwołania zgromadzenia z powołaniem na upoważnienie udzielone przez sąd rejestrowy, tj. niezależnie od tego, czy zwołanie to następuje z zachowaniem warunków wynikających z postanowienia upoważniającego do jego zwołania, w tym w zakresie terminu zwołania zgromadzenia, czy też z naruszeniem któregośkolwiek z tych warunków. Przeciwnie podejście mogłoby prowadzić od nadużyć i komplikacji, a ponadto rodziłoby problem kosztów zwoływania i odbywania zgromadzeń (por. art. 237 § 2 k.s.h.) jeszcze przed rozpoczęciem biegu terminu do zwołania zgromadzenia wskazanego przez sąd w postanowieniu.

W świetle powyższego omawiany zarzut jest zasadny w zakresie, w którym obejmuje art. 237 k.s.h. i art. 363 § 1 w związku z art. 13 § 2 k.p.c.

Zarzut naruszenia art. 189 k.p.c. powód uzasadnił tym, że Sąd drugiej instancji bezpodstawnie przyjął, iż powód nie miał interesu prawnego w żądaniu ustalenia nieistnienia uchwał objętych pozwem, gdyż mógł skorzystać i skorzystał z możliwości objęcia ich żądaniem stwierdzenia ich nieważności (art. 252 k.s.h.).

Zagadnienie wyodrębniania tzw. uchwał nieistniejących zgromadzeń spółek kapitałowych oraz możliwości korzystania z powództwa o ustalenie istnienia albo nieistnienia prawa lub stosunku prawnego (art. 189 k.p.c.) celem uzyskania wyroku ustalającego nieistnienie uchwały, w tym także przez wspólników spółek (mimo brzmienia art. 252 § 1 zdanie drugie i art. 425 § 1 zdanie drugie k.s.h.), wywołuje kontrowersje w literaturze i ma odzwierciedlenie w judykaturze (por. m.in. wyroki Sądu Najwyższego z dnia 12 maja 2006 r., V CSK 59/06, nie publ., z dnia 12 grudnia 2012 r., II CSK 278/08, nie publ., i z dnia 2 października 2014 r., IV CSK 7/14, nie publ.). W niniejszej sprawie – ze względu na sposób sformułowania zarzutu kasacyjnego – nie chodzi o przesądzenie możliwości wystąpienia przez wspólnika z żądaniem ustalenia nieistnienia uchwał objętych pozwem, ale o to, czy właściwe było jego negatywne załatwienie z powodu braku interesu prawnego powoda ze względu na równoczesne wystąpienie przez niego z ewentualnym żądaniem stwierdzenia nieważności przedmiotowych uchwał (art. 252 k.s.h.).

Jeśli Sąd drugiej instancji przyjął możliwość skorzystania przez wspólnika z żądania ustalenia nieistnienia uchwał, a wspólnik wystąpił z takim żądaniem (art. 189 k.p.c.) i ewentualnym żądaniem stwierdzenia ich nieważności (art. 252 k.s.h.) oraz oba żądania uzasadniał twierdzeniem o istnieniu określonych wadliwości uchwał, choćby takich samych, argumentując, iż spowodowały one ich nieistnienie względnie dawały podstawę do stwierdzenia ich nieważności, wtedy nie można przyjąć, że brak było interesu prawnego w żądaniu ustalenia. W takiej sytuacji chodzi najpierw o to, aby przesądzić, czy przedmiotowe wadliwości – jeśli wystąpiły – skutkowały tym, że zaskarżone uchwały należy uznać za nieistniejące, a dopiero w wypadku negatywnej oceny w tym zakresie – o przesądzenie – w drugiej kolejności – czy wadliwości te uzasadniają stwierdzenie nieważności uchwał. Wobec tego zarzut naruszenia art. 189 k.p.c., w kształcie, który nadał mu powód, i w świetle założenia przyjętego przez Sąd drugiej instancji o możliwości skorzystania przez wspólnika z żądania ustalenia nieistnienia uchwał zgromadzenia, jest zasadny.

Ocena przedstawionych zarzutów kasacyjnych przesądza, że zaskarżony wyrok należało uchylić w części oddalającej apelację od wyroku Sądu Okręgowego w Ł. z dnia 9 czerwca 2016 r. w odniesieniu do zawartego w nim rozstrzygnięcia o

żądaniu ustalenia nieistnienia uchwał objętych pozwem oraz ewentualnym żądaniu stwierdzenia ich nieważności. Z racji tego, że trzecie żądanie powoda, tj. żądanie uchylenia uchwał objętych pozwem, oparte na odmiennych podstawach niż żądanie ustalenia ich nieistnienia albo stwierdzenia ich nieważności, zgłoszone zostało jako kolejne żądanie ewentualne, należało zaskarżony wyrok uchylić również w części oddalającej apelację od wyroku Sądu Okręgowego w Ł. z dnia 9 czerwca 2016 r. w odniesieniu do zawartego w nim rozstrzygnięcia o tym żądaniu i to bez zbadania zasadności zarzutów kasacyjnych dotyczących tej części zaskarżonego wyroku. Jeśli nie jest możliwe wyrokowanie o żądaniu ewentualnym przed przesądzeniem kwestii bezzasadności żądania głównego, to nie może być utrzymane – w razie objęcia zaskarżeniem wyroku w całości – rozstrzygnięcie co do żądania ewentualnego, gdy uchylone zostaje negatywne rozstrzygnięcie co do żądania głównego.

Z tych względów, na podstawie art. 398¹⁵ § 1 zdanie pierwsze oraz art. 108 § 2 w związku z art. 398²¹ k.p.c., Sąd Najwyższy orzekł, jak w sentencji.

aj